

MỞ RỘNG QUAN HỆ HỢP TÁC GIỮA CÁC NƯỚC ĐÔNG Á MỘT TRONG NHỮNG HƯỚNG ƯU TIÊN CỦA ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

Đào Trọng Thi^(*)

Sau 4 năm triển khai các hoạt động, cuộc gặp mặt của bốn Đại học thủ đô các nước Đông Á tại Séoul lần này có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Đây là dịp chúng ta cùng nhau nhìn lại những thành tựu đã đạt được, rút ra những kinh nghiệm bổ ích và thảo luận về phương hướng hoạt động tiếp theo.

Đối với Đại học Quốc gia Hà Nội, có thể khẳng định việc hình thành một mạng lưới Đại học thủ đô 4 nước Đông Á, tổ chức các cuộc gặp mặt, giao lưu và hội thảo khoa học thường niên ở mỗi nước thành viên là hết sức bổ ích.

Không phải bây giờ chúng ta mới nói về vai trò của các giá trị Đông Á mà tầm quan trọng và tác động của nó trong đời sống xã hội từ lâu đã được bàn tới. Giá trị của nó không chỉ bó hẹp trong không gian văn hoá Đông Á mà còn được thừa nhận ở các châu lục khác. Điều mới mẻ trong hoạt động của chúng ta trong thời gian qua là đã tạo cơ hội cho các nhà quản lý và học giả của những trung tâm đào tạo và nghiên cứu khoa học hàng đầu của các nước Đông Á có điều kiện gặp gỡ trao đổi kinh nghiệm, giao lưu học thuật để hiểu sâu sắc thêm những giá trị của chính mình và quan trọng hơn là cùng nhau tìm phương hướng phát huy những mặt tích cực của giá trị này trong quá trình phát triển đất nước. Đồng thời, qua giao lưu và tiếp xúc, quan hệ giữa Đại học ngày càng thêm chặt chẽ và không ngừng được mở rộng.

Sau các lần giao lưu, thu hoạch lớn nhất của chúng tôi là hiểu sâu sắc thêm giá trị Đông Á không chỉ là một phạm trù được khoa học xã hội và nhân văn quan tâm mà còn là một nhân tố vô hình nhưng hiện hữu có tác động chi phối các hoạt động của con người trong xã hội Đông Á. Chính vì vậy mà nhận thức cho đúng và đầy đủ thế nào là giá trị Đông Á hoàn toàn không đơn giản.

Đông Á là một khái niệm mang tính khu vực mà phạm vi địa lý của nó có thể xác định không mấy khó khăn, nhưng những giá trị văn hoá kết tinh sáng tạo của cư dân khu vực này trong suốt chiều dài hàng nghìn năm lịch sử, phạm vi lan tỏa và ảnh hưởng của nó đến quá trình phát triển ở mỗi nơi, cho đến nay vẫn còn là bí ẩn.

Văn hoá là toàn bộ những sáng tạo của con người nhằm duy trì và phát triển cuộc sống. Nhưng đến lượt mình, con người lại chịu sự tác động của điều kiện tự nhiên, môi trường sinh thái và hoàn cảnh lịch sử. Xét trên một ý nghĩa nào đó, văn hoá chính là kết quả của quá trình thích nghi, ứng xử sáng tạo của con người với tự

nhiên và hoàn cảnh. Do đó, bên cạnh những giá trị chung của cả khu vực Đông Á, cần thấy được tính đa dạng, phong phú của văn hoá Đông Á.

Xét từ góc độ địa - văn hoá, Việt Nam là một nước nằm ở vùng giao thoa. Trên cơ tầng Đông Nam Á, Việt Nam là cầu nối giữa hai nền văn minh lớn có tầm cỡ nhân loại là Trung Hoa và Ấn Độ, thường xuyên tiếp xúc với nhiều luồng văn hoá và giá trị văn minh khác nhau, nhưng do hoàn cảnh lịch sử, Việt Nam có quan hệ mật thiết với khu vực văn hoá Đông Á. Với ý nghĩa đó, giá trị Đông Á ở Việt Nam cần được coi là sự hoà trộn giữa các đặc trưng văn hoá Đông Nam Á với các chuẩn mực văn hoá Đông Á. Đặc điểm này khiến Việt Nam có thể trở thành cầu nối giữa Đông Á với Đông Nam Á.

Ở Việt Nam, chúng tôi luôn ý thức sâu sắc rằng con người là nhân tố mang ý nghĩa quyết định. Nhưng mặt khác chúng tôi cũng hiểu rằng sở trường hay các mặt hạn chế của một cộng đồng cư dân thường do các đặc trưng văn hoá quy định. Vì vậy, nghiên cứu văn hoá để phát huy tất cả những mặt tích cực, giảm thiểu những mặt hạn chế, giải phóng năng lực sáng tạo của con người là một định hướng quan trọng của Đại học Quốc gia Hà Nội.

So với các nước Đông Á, Việt Nam là nước đi sau trong phát triển kinh tế nên việc học tập kinh nghiệm hay của những nước đi trước, tiếp thu thành tựu khoa học kỹ thuật hiện đại là một công việc mang ý nghĩa chiến lược. Để làm được điều đó, ưu tiên cho giáo dục và phát triển khoa học - công nghệ là sự lựa chọn tất yếu. Chính vì vậy mà Chính phủ Việt Nam coi giáo dục và phát triển khoa học - công nghệ là quốc sách hàng đầu. Việc xây dựng và tập trung đầu tư cho Đại học Quốc gia trong những năm gần đây là một trong những biểu hiện sinh động của quốc sách đó.

Trong các giá trị Đông Á, **hiếu học** và **trọng học** có ý nghĩa hết sức quan trọng. Có thể nói mọi gia đình Việt Nam đều có nguyện vọng cho con đi học và học cao. Đã có những con số điều tra xã hội học cho thấy trong gần 700 nông dân, vốn có trình độ văn hoá rất thấp, được hỏi thì hơn 45% muốn con mình học đại học và gần 30% bày tỏ ước nguyện con mình sau này sẽ trở thành tiến sỹ [1]. Đây là một lợi thế của Việt Nam trong sự nghiệp phát triển giáo dục. Nhật Bản, Hàn Quốc và nay là Trung Quốc có nhiều kinh nghiệm quý báu trong việc phát huy lợi thế này trong quá trình phát triển đất nước mà Việt Nam có thể học tập.

Trong bối cảnh phức tạp hiện nay của tình hình thế giới, muốn phát triển cần phải **ổn định**. Chúng tôi tìm thấy ở giá trị Đông Á những nhân tố góp phần củng cố quan hệ gia đình, ổn định xã hội và tăng cường tính nhân văn trong các mối quan hệ thông qua việc giáo dục nhân cách theo những chuẩn mực văn hoá truyền thống. Một xã hội hướng tới những giá trị **nhân bản** là ước nguyện chung của loài người, nhưng rõ ràng là trong các giá trị Đông Á có sẵn nhiều triết lý sâu sắc về vấn đề này.

Tuy nhiên, không phải tất cả những gì thuộc di sản văn hóa Đông Á đều là ưu việt. Cũng nhờ giao lưu mà chúng tôi nhận thức sâu sắc hơn **những mặt hạn chế**.

những cái thiếu hụt cần phải khắc phục của “căn tính Đông Á” để hướng tới sự hội nhập quốc tế. Trong bối cảnh toàn cầu hoá đang diễn ra như một xu thế không thể đảo ngược nhưng lại chứa đầy các nghịch lý hiện nay, làm thế nào để biến tất cả những gì mình có thành lợi thế phát triển là một trong những hướng nghiên cứu của Đại học Quốc gia Hà Nội.

Cũng như Đại học Tokyo, Đại học Bắc Kinh và Đại học Séoul, một thuận lợi lớn của Đại học Quốc gia Hà Nội là có cơ cấu đa ngành, đa lĩnh vực bao gồm cả khoa học tự nhiên, công nghệ, khoa học xã hội và nhân văn, kinh tế, luật, quản trị kinh doanh, sư phạm... Với tư cách là một Trung tâm đào tạo, nghiên cứu khoa học hàng đầu của đất nước, chúng tôi có điều kiện phát huy đến mức cao nhất những thuận lợi này.

Trong nhiều năm gần đây chúng tôi chú trọng phát triển các khoa học liên ngành bổ sung cho cấu trúc chuyên ngành vốn là thế mạnh truyền thống của Đại học Quốc gia Hà Nội. Theo phương hướng đó và do ý thức sâu sắc hơn tầm quan trọng của văn hoá Phương Đông nên từ năm 1994 Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn đã lập ra khoa Đông Phương học, trong đó những ngành học được hình thành đầu tiên là Nhật Bản học, Trung Quốc học và Hàn Quốc học. Đây là cơ sở đầu tiên đào tạo về các ngành học này và cho đến nay, có thể nói là đạt trình độ cao nhất ở Việt Nam.

Ngoài những chương trình mang tính liên ngành ở khoa Đông Phương, các lĩnh vực tri thức khác của các nước Đông Á như lịch sử, văn học, triết học các nước Đông Á nhằm trang bị những kiến thức cơ bản cũng như đi sâu nghiên cứu theo chuyên đề vẫn được tiến hành ở các khoa chuyên ngành thuộc Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn thuộc ĐHQG Hà Nội.

Kinh nghiệm thành công cũng như những bài học cần rút ra từ thực tế phát triển của các nước Đông Á rất được coi trọng ở các đơn vị thành viên của Đại học Quốc gia Hà Nội. Tại các khoa Kinh tế, Luật học, Quản trị kinh doanh, nhiều đề tài nghiên cứu khoa học đã được tiến hành nhằm vận dụng những kinh nghiệm của những nước này vào hoàn cảnh Việt Nam, trong đó việc phát huy các giá trị Đông Á được đặc biệt chú trọng.

Trong mấy năm gần đây, bên cạnh việc giảng dạy các kiến thức về kinh tế học và quản trị - kinh doanh hiện đại với sự hợp tác của giáo sư các trường Đại học Âu - Mỹ, Khoa Quản trị kinh doanh thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội đã tổ chức nhiều seminar với chủ đề *Văn hoá với quản trị - kinh doanh*, trong đó những người tham dự không chỉ là các học giả mà còn có rất nhiều các doanh gia.

Nội dung những seminar về *Dịch học; Vận dụng tư tưởng của Tôn tử trong quản trị kinh doanh; Chữ “Tín” trong hoạt động kinh doanh của người Nhật; Chữ “Dùng” trong đặc điểm kinh doanh của người Hàn Quốc...* luôn được thảo luận rất sôi nổi và các doanh nhân đánh giá là rất bổ ích cho công việc của họ. Chính vì vậy mà những seminar như thế được các doanh nghiệp, mặc dù rất bận với công việc kinh doanh hàng ngày, nồng nhiệt hưởng ứng.

Ở các đơn vị và lĩnh vực chuyên đào tạo và nghiên cứu khoa học tự nhiên và công nghệ, các giá trị Đông Á được khai thác theo hướng giáo dục nhân cách, khuyến khích truyền thống hiếu học, truyền thống “*tôn sư trọng đạo*” và tính trung thực, dũng cảm của người “*quân tử*” trong hoạt động khoa học. Hướng này đã cũng đã góp phần tạo nên những kết quả tốt đẹp trong học tập cũng như nghiên cứu khoa học.

Ngoài các cơ sở nghiên cứu và giảng dạy, sinh viên tốt nghiệp của Đại học Quốc gia Hà Nội thuộc tất cả các ngành học còn về công tác tại nhiều cơ quan lãnh đạo và chỉ đạo thực tiễn ở trung ương và địa phương nên việc giáo dục các giá trị Đông Á còn có ý nghĩa phát huy ảnh hưởng và tác dụng trên những quy mô lớn hơn.

Từ thực tế hoạt động của mạng lưới Đại học thủ đô các nước Đông Á trong thời gian qua, theo chúng tôi, trong thời gian tới nên tập trung vào các hướng sau đây:

1. Đi sâu tìm hiểu tính đa dạng của văn hoá Đông Á nhằm bổ sung cho những nhận thức tổng quát đã đạt được. Để làm được việc đó không gì tốt hơn là các nước Đông Á tăng cường hơn nữa việc nghiên cứu về lịch sử và văn hoá của nhau. Trong phạm vi 4 Đại học hàng đầu Đông Á đều đã có những ngành đào tạo, những đơn vị nghiên cứu theo phương hướng này. Nếu như chúng ta có được sự liên kết hỗ trợ nhau thì các ngành Trung Quốc học, Nhật Bản học, Hàn Quốc học và Việt Nam học ở mỗi nước sẽ đạt hiệu quả cao hơn rất nhiều. Ở Đại học Quốc gia Hà Nội, những ngành học mang tính khu vực liên quan đến các nước Đông Á còn rất non trẻ nên rất cần sự hỗ trợ giúp đỡ của các trường bạn. Đại học Quốc gia Hà Nội đang cố gắng tạo điều kiện phát triển ngành Việt Nam học, coi đây là một khoa học liên ngành góp phần tích cực vào quá trình tự nhận thức. Đồng thời, thông qua sự mở rộng hợp tác, Đại học Quốc gia Hà Nội cũng có thể góp phần đẩy mạnh việc nghiên cứu Việt Nam ở các nước Đông Á khác. Đẩy mạnh nghiên cứu về nhau ở các nước thành viên sẽ là một việc làm có ý nghĩa lớn trong việc phát huy tốt hơn các giá trị Đông Á ở mỗi nước.

2. Cùng với việc củng cố và tăng cường các hoạt động của mạng lưới đại học thủ đô 4 nước Đông Á, ủng hộ và tạo điều kiện giúp nhau xây dựng các quan hệ song phương nên được coi là một phương hướng hoạt động của chúng ta.

Hiện nay Đại học Quốc gia Tokyo và Đại học Quốc gia Hà Nội đã có văn bản hợp tác, trên cơ sở đó Đại học Tokyo đã có văn phòng liên lạc tại Hà Nội. Trong khuôn khổ của chương trình hợp tác này, hai trường thành viên của hai Đại học là Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội và Trường Văn hoá Tổng hợp thuộc Đại học Quốc gia Tokyo cũng đã ký với nhau văn bản hợp tác trao đổi sinh viên. Để thúc đẩy giao lưu, việc tạo điều kiện xây dựng và mở rộng các quan hệ song phương là rất quan trọng.

Mở rộng quan hệ hợp tác với các nước Đông Á là một trong những hướng ưu tiên của Đại học Quốc gia Hà Nội. Hy vọng trong thời gian tới chương trình hợp tác giữa chúng tôi với Đại học Bắc Kinh và Đại học Séoul sẽ có những bước đi cụ thể hơn.

3. Từ kết quả của những cuộc gặp gỡ của lãnh đạo các đại học và học giả trong thời gian qua, chúng tôi cho rằng tăng cường giao lưu, trao đổi kinh nghiệm đóng vai trò cực kỳ quan trọng, nhất là đối với cán bộ và sinh viên 4 nước. Các giá trị Đông Á cần được hiểu vừa là những giá trị chung thể hiện sự tương đồng văn hoá của các nước Đông Á, đồng thời cũng cần phải thấy được sức sống của nó trong từng bối cảnh văn hoá cụ thể. Giao lưu sẽ tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau giữa các nước Đông Á. Việc này có ý nghĩa rất lớn lao đối với các sinh viên, thế hệ tương lai của Đông Á, lực lượng đưa đất nước hội nhập với thế giới trong kỷ nguyên toàn cầu hoá. Với thế hệ này, trong hành trang đem vào tương lai, truyền thống văn hoá dân tộc và những giá trị Đông Á phải được coi là một tài sản vô giá. Họ cần và xứng đáng được tạo điều kiện để mở mang hiểu biết. Chính vì vậy mà chúng tôi đề nghị mỗi Đại học chúng ta nên tìm mọi cơ hội để sinh viên có điều kiện giao lưu tiếp xúc, thăm viếng trao đổi ý kiến với nhau.

4. Trong nghiên cứu khoa học, việc xây dựng các đề tài hợp tác nghiên cứu cũng cần được chú ý đúng mức.

Mặc dù đã có những nhận thức tổng quát nhưng đề tài về nội dung và tác động của các giá trị văn hoá đối với xã hội trong quá khứ, hiện tại và tương lai vẫn còn rất thời sự. Làm sao để xây dựng được những đề tài nghiên cứu với sự tham gia của học giả cả 4 Đại học cần được các nhà quản lý và học giả mỗi nước quan tâm thích đáng.

Trong lịch sử cũng như hiện nay, giao lưu văn hoá, kinh tế và quan hệ đa phương, song phương giữa các quốc gia Đông Á đang là những vấn đề lớn mà việc nghiên cứu rất cần tới sự hợp tác quốc tế. Chúng tôi được biết trong thời gian gần đây giáo sư Furuta Motoo của Đại học Quốc gia Tokyo đã kết hợp với các chuyên gia Trung Quốc và Việt Nam triển khai một đề tài nghiên cứu rất có ý nghĩa về *Quan hệ mậu dịch qua biên giới giữa Việt Nam và Trung Quốc*. Theo chúng tôi đây không chỉ là một hiện tượng thuần túy kinh tế mà chứa đựng trong đó rất nhiều những nội dung liên quan đến vấn đề mà chúng ta quan tâm là các giá trị Đông Á. Có thể coi đây như một mô hình tổ chức tốt để chúng ta tham khảo.

Trong lĩnh vực Việt Nam học cũng có nhiều đề tài có thể phối hợp nghiên cứu. Chẳng hạn, gần đây các học giả Việt Nam có sự quan tâm đặc biệt đến các vấn đề về làng xã truyền thống. Trong lịch sử, các nước Đông Á đều là những quốc gia nông nghiệp trồng lúa nước nên làng xã cũng là một trong những vấn đề đã từng được nghiên cứu sâu sắc. Việc tổ chức một đề tài để tiến tới một hội thảo khoa học quốc tế trong phạm vi Đông Á về làng xã chắc chắn sẽ giành được sự quan tâm của nhiều học giả.

Nêu ra những ý kiến trên đây chúng tôi muốn đi tới một kết luận:

Mở rộng hơn nữa quan hệ hợp tác giữa các nước Đông Á, trước hết là giữa các đại học thành viên trong mạng lưới của chúng ta, chính là phương thức hữu hiệu để

hiểu sâu sắc hơn các giá trị văn hoá vốn rất đa dạng và phong phú, đồng thời đây cũng là cách tốt nhất để bảo tồn và phát huy trong đời sống xã hội các giá trị Đông Á.

Ý thức đầy đủ tầm quan trọng của vai trò các giá trị Đông Á trong quá khứ, hiện tại và tương lai, cũng như coi trọng quan hệ hợp tác với các nước trong khu vực Đông Á, Đại học Quốc gia Hà Nội coi việc mở rộng quan hệ hợp tác với cộng đồng đại học các nước Đông Á là một trong những hướng ưu tiên trong chiến lược phát triển của mình. Rất mong nhận được sự đồng tình ủng hộ của các đại học bạn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phan Huy Lê - Chung Á, *Các giá trị truyền thống và con người Việt Nam hiện nay*. Tập III, Hà Nội, 1997 (Số liệu điều tra xã hội học của đề tài KX. 07-02).

VNU. JOURNAL OF SCIENCE, SOC., SCI., HUMAN., T.XVIII, N_o2, 2002

EXPANDING COOPERATIVE RELATIONS AMONGST EAST ASIAN COUNTRIES - ONE OF THE MAJOR PRIORITIES OF VIETNAM NATIONAL UNIVERSITY, HANOI (VNU)

Prof. Dr. Sc. Dao Trong Thi

Vietnam National University, Hanoi

Vietnam is located at the cross-road of South-East Asia. It is the bridge connecting two major civilisations: the Chinese and the Indian. The East-Asian cultural values in Vietnam are reflected in the amalgam of South-East Asian characteristics and East-Asian cultural norms.

The Oriental Studies Program offered at the Vietnam National University has been opened in the right time. It helps increase research on East-Asian histories and cultures. It will apply past and current experience to the building of Vietnam at the present and in the future.

Within the framework of the Conference of the 4 major East-Asian universities: Vietnam National University, Hanoi, Beijing University, University of Tokyo, and University of Seoul, the author proposes 4 main cooperative research directions: (i) studying the variety of East-Asian cultures, (ii) expanding the cooperative network of the four universities in order to promote bi-lateral relations, (iii) increasing cross-cultural activities among students and academics and (iv) formulating cooperative research projects to involve the participation of scholars and administrators of these 4 major universities.